

Riskopol

- Eskalacija rata u Ukrajini utiče na srpsku ekonomiju na najmanje tri segmenta. Prvi je cena energenata i hrane, drugi su sirovine za tešku industriju, dok je treći segment prevoz, dodatno otežan kako iz ratom ili sankcijama pogođenih teritorija, tako i iz zemalja EU i Kine zbog potpuno poremećenih cena prevoza i otežanog dolaska do slobodnih kapaciteta za prevoz robe

Marko Marković,
partner u Egzakta
Advisory

Društvene igre više nisu toliko popularne. Iako nisu potpuno izumrle jer i dalje širom Amerike i nekolicine evropskih zemalja postoje klubovi za razmenu i igru društvenih igara, društvene igre su uveliko zamenjene bržom, efikasnijom, zabavnijom i isplativijom društvenom zabavom – igricama i društvenim mrežama.

Dok smo se polako izvlačili iz krize izazvane virusom COVID-19, čekajući da se i poslednje kombinacije alfabeta u verzijama virusa izređaju na upornom ubijanju svetske populacije (oko 6.2 miliona ljudi umrlih od COVID-19) naslovne strane su COVID-19 zamenile novim, efikasnijim, na žalost izgleda i „interesantnijim” načinom za ubijanje

– ratom. Rusija je, u svom nastojanju da „izjednači” i „učvrsti” svoju istočnu poziciju izvršila invaziju na Ukrajinu. Rat u Ukrajini divlja već preko 40 dana, a žrtve se gomilaju. Zapad je odgovorio na svoj način. Uz podršku ukrajinskom teritorijalnom integritetu i osudu kršenja međunarodnog prava, Rusiju je „napao” sa ekonomskim sankcijama, zabranama trgovine, zamrzavanjem imovine, isključivanjem i SWIFT-a, rezolucijama u UN i isključivanjem iz međunarodnih institucija. I dok se sa jedne strane bombama i tenkovima rat u Ukrajini pokazuje u svom najgorem svetlu, ekonomske sankcije su dobrim delom napale rusku ekonomiju sa već vidljivim rezultatima u vidu pada vrednosti rublje i velikim

uticajem na ruski GDP. Ipak, ni jedan rat, pa ni ekonomski ne može da prođe bez žrtava sa druge strane i efekti su se uveliko osetili i na Zapadu i to najviše kroz inflaciju, povećane cene energenata i jasne indikatore pada GDP i polako počinju da liče na januarske prognoze

Prvi znaci recesije se već jasno vide dok su visoke cene hrane i energenata tu da ostanu duže vreme

temperature. Ne treba tu zaboraviti ni taktiku koja je sankcije uglavnom ograničila na ono što se nekako može podneti, ruska tržišta se mogu zameniti novim, nije problem toliko ni hrana, biće skuplja, ali na kraju biće je za one koji imaju da plate, ali sankcije nisu, a po svoj prilici neće biti uvedene najviše za gas, jer naftu za sad, iako po većoj ceni Zapad može nabaviti i na drugoj strani.

Riskopol

I eto kad se sve to svede na nekoliko već izrečenih rečenica, meni nekako padne na pamet da je Svet trenutno izgleda smislio novu društvenu igru – riskopol. Ne znam da li ovim plagiram već negde spomenuto ime, nije mi to bila namera, ali mene ovo što nam se danas dešava najviše podseća na kombinaciju dve nekada vrlo popularne društvene igre – risk i monopol. Podsetiću starije i ujedno objasniti mlađima cilj u risku je da jedan od igrača svojim „tenkovima” osvoji ceo svet, dok je cilj u monopolu da jedan od igrača preuzme sav novac i natera ostale igrače da bankrotiraju.

I tako dok i u monopolu i u risku igrači kreću od iste pozicije sa istim brojem „tenkova” ili novca u ovoj novoj svetskoj igri na žalost postoje i manji igrači, oni koji nemaju podjednako novca ili tenkova kao ostali, pa zato moraju da igraju mnogo pametnije, pažljivije i opreznije jer im se jako lako može desiti da bankrotiraju ili ostanu bez teritorije. Igra je time teža što nije isključena dvostruka loša sreća – i da ostanu bez teritorije i da bankrotiraju. Srbija je danas jedna od takvih zemalja.

Istorijski gledano ova naša zemlja koja je nekako uvek bila na toj samoj granici Istoka i Zapada još od podele Istočnog i Zapadnog rimskog carstva, preko velikih stradanja i žrtvama odbranjene državnosti u prethodnom veku i jezivih građanskih ratova na teritorijama bivše Jugoslavije, kada smo platili veliki ceh loše odigranog riskopola nakon pada Berlinskog zida. Sada smo opet u igri iako nismo baš tražili da u nju uđemo.

Srbija je iz kovida 2021. godine izašla sa 7.5% rasta GDP-a i stabilnom prognozom daljeg rasta od 4.5% GDP-a za 2022. godinu, što je bilo na nivou očekivanja i u evrozoni. Stopa inflacije je bila predviđena da nekoliko meseci drži međugodišnji nivo od 7-8% , a da se polovinom godine stabilizuje na nivou ciljanih 3-4.5%. Iako je inflacija u mnogim svetskim zemljama već tada pokazivala rast, očekivali smo da će se svetska ekonomija polako oporaviti i uz korekcije referentne kamatne stope najviše u Americi, Velikoj Britaniji i nekim ekonomijama EU, svet će se polako, ali sigurno oporavljati od kovida. I onda RAT. Inflacija prelazi u dvocifrene brojke, cene hrane, energenata i sirovina rastu u nebo, a korekcije kamatnih stopa u zemljama Zapadne Evrope i Americi još uvek ne daju dovoljno dobre rezultate. Sve se češće čuju izjave tipa „zaboravite na jeftinu robu, inflacija je tu, navikavajte se”, koriguju se predviđeni indeksi rasta GDP-a i svet polako, ali sigurno ulazi u ekonomsku krizu. Prvi znaci recesije se već jasno vide dok su visoke cene hrane i energenata tu da ostanu neko duže vreme. Ništa nije bolje ni u Srbiji, cene hrane i energenata rastu, EBRD je korigovao projektovanu stopu rasta GDP-a na 3,3% sa neizvesnim daljim korekcija-

Sve češće se čuju izjave „zaboravite na jeftinu robu, inflacija je tu, navikavajte se”

ma tokom godine. Referentna kamatna stopa je nedavno podignuta sa 1 na 1,5% što je objašnjeno sa inflatornim udarima na koje je NBS morala da reaguje. Ova korekcija jeste dobra mera, s obzirom na inflaciju koja je već vidljiva i golim očima, ali ova mera sa sobom nosi skuplje kredite, manju kreditnu aktivnost, a samim tim i usporen rast ekonomije.

Uticaj na srpsku ekonomiju

Eskalacija rata u Ukrajini utiče na srpsku ekonomiju na najmanje tri segmenta. Prvi je cena energenata i hrane. Iako Srbija jeste i uvek je istorijski bila samoodrživa na polju hrane, cene energenata za proizvodnju neminovno utiču na sve cene, pa i cene hrane. Na nivou Evrope 40% gasa i 27% nafte dolazi iz Rusije, ali u Srbiji je taj procenat daleko veći. Srbija je 100% zavisna od ruskog gasa, a glavni distributer nafte je NIS koji je 51% u ruskom vlasništvu. Drugi segment su sirovine za tešku industriju. Ukrajina i Rusija su glavni izvoznici recimo aluminijuma i nikla koji se koriste u srpskoj

prerađivačkoj industriji. Ako se na to dodaju i retki metali koji se koriste za auto komponente (najveći broj stranih investicija u Srbiji u poslednjim godinama) problem postaje još očigledniji. Očekivani pad evropskih ekonomija naročito Nemačke, Italije i tradicionalnih tržišta za srpske izvoznike i očekivani pad tražnje na tim tržištima može doneti dodatne probleme kod srpskih izvoznika. I treći segment je dodatno otežan prevoz kako iz ratom ili sankcijama pogođenih teritorija, tako i iz zemalja EU i Kine zbog potpuno poremećenih cena prevoza i otežanog dolaska do slobodnih kapaciteta za prevoz robe.

Srbija je odgovorila na ove izazove kroz već spomenutu korekciju referentne kamatne stope, kako bi se obuzdala inflacija, privremene mere zabrane izvoza pšenice, kukuruza i ulja su na snazi već neko vreme, a ograničene su i cene nekih proizvoda, prvenstveno osnovnih životnih namernica, ali i goriva. Ove mere ne mogu dugo da opstanu jer štete kako proizvođačima i trgovcima tako i državi. Nije teško zaključiti nakon niza ovako crnih činjenica da nam ne sleduje baš zabavan period ispred nas.

Šta nam je činiti

I šta nam je onda činiti? Možemo li u ovom trenutku geopolitičke situacije u svetu reći da ćemo da igramo samo monopol i to tako da ne bankrotiramo, a da ignorišemo risk i u vidu neutralnog pokušamo da nas ovoga puta ne primete i pokušamo da sa što manje ekonomskih posledica preživimo ovu ekonomsku krizu koja raste. Bojim se da je svima jasno da to ni ovoga puta neće biti moguće. Moraćemo da odigramo tu jednu partiju riskopola baš kao i ostatak Evrope. Raspored karata je uglavnom jasan, ostala je još jedna teritorija na tlu Evrope koja još nije uzela jednu od boja ili makar misli da nije, a to smo mi. A moraćemo, suviše smo mali da bi nas ostavili da se ne priklonimo jednom od većih. I ostavićemo nas verovatno neutralnim sa našim „tenkićima”, ali u ovom drugom segmentu igre ćemo morati da se opredelimo i to verovatno jako brzo, već do leta, ako ne i pre. Nadam se samo da će prilikom odluke biti uzeta u obzir činjenica ko je sagradio kuće, hotele iliti fabrike i firme i gde su najveći tokovi novca, kad već nismo bili dovoljno pametni da veći deo toga bude lokalno, odnosno naše. Bojim se da u ovoj partiji riskopola mi ne možemo da pobedimo, to je namenjeno za velike, oni su „obrnuli igricu” (da iskoristim malo i rečnik naše dece), imaju u startu više para i „tenkića”, ali možemo da minimizujemo štetu i to će biti jedna velika pobeda za nas. ■